Пад европске империје: Седам сличности ЕУ са старим Римом

Данашња Европа страховито подсећа на Римску империју пред распадом. Какве су паралеле у развоју две империје.

Наизглед је нама Европљанима за сада све потаман. Да, ми преживљавамо економску кризу, али смо то имали и раније, па смо се с њом изборили. Пуцају личне и трговинске везе, али ћемо и то пребродити. Ако се осврнемо на историју, можемо видети сличну слику: Римска империја је просперирала да би је прогутала криза, па се и распала. Античка империја гасила се током низа столећа, а у Европи тај процес, имајући у виду незадрживи технички и социјални прогрес, може потрајати много краће.

Шта је заједничко у паду великих империја?

1. Ратови вс. трговина

Сличности између Европске Уније и Римске империје су приметне већ од самог почетка. Уједињењу старог континента пре неколико година доприносила је економија. То се није догодило одмах. О економској унији и, као о минималном савезу, о царинској унији говорили су још пре сто година индустријалци и банкари немачке империје. Али то се догодило тек после два светска рата, када су покретачка снага постали предузетници са обе стране Рајне, који су хтели да уједине руднике угља и гвоздене руде, металуршке и машинске заводе.

И рађање Римске империје било је изазвано материјалним разлозима. Стотине година пре њеног настанка трговци су повезали Средоземље мрежом поморских путева. За походе легионара и присаједињење нових провинција нису се толико залагали прави

владари Рима и аристократски сенатори колико представници трговинских кругова, који су у хијерархији власти били степеницу ниже. Италија је за њих била премала. Римски "златни век" трајао је два столећа, до 200. године од Христовог рођења.

2. Огромни порези

Европа слаби због економске депресије, због комбинације спорог раста економије, стандарда без покрића, дугова, инфлације и незапослености. Још пре десет година чинило се да је све то савладиво, а после неочекиване експлозије светске кризе почело се у то сумњати. Иако главни разлог још није јасан, економија очигледно страда.

Такав исти ребус решаван је и пре два миленијума. Римска империја такође је била сложени организам са 100 милиона становника (данас у Европи живи само пет пута више људи). Имала је своје земљопоседнике, финансијере, сувласнике, рударе и занатска удружења. Чак ни ти "предузетници" нису могли да објасне зашто је одједном постало лошије него пре коју годину.
Од трећег века почела је да расте инфлација. Људи на тржиштима одбијали су да примају обесцењене паре враћајући се натуралној трговини.

Почели су се гасити градови, села су претварана у огромни затворени простор. За градске робе у селима више није владало интересовање јер су господа наређивала својим људима да праве то исто иако је квалитет био никакав, а роба се брзо кварила. Власти су постепено изгубиле контролу над велможама и нису могле да их присиле да редовно плаћају порезе. Зато су морали платити више они остали. Превелики порези гушили су трговину и занатство.

Сличност је чисто случајна. И данас Европа решава питање колики би требало да буду порези да би их људи могли поднети, а да држава нормално функционише.

3. Територија којом је тешко управљати

ЕУ настала је као ексклузивни клуб најразвијенијих западноевропских држава. Потом је

он растао да би на крају тај раст постао неконтролисан. За десет година ЕУ се померила на хиљаде километара на Исток.

Огромни организам постао је тром и њиме је било тешко управљати. Тим пре што у Унију улазе државе са различитим нивоом економског развоја и различитом културом.

Отприлике исто је било и у Риму. Најпре су освајања нових територија поздрављана тријумфалним маршевима и градњом монументалних споменика. Али наређења императора из дворца према границама ишла су недељама, а армије су се кретале месецима. Владари и генерали који су се налазили далеко од центра систематски су се бунили против централне власти. Уместо тога, они данас користе дотације из Брисела, али ненаменски.

4. Апсолутна дегенерација морала

Савремена Европа у 19. веку „гурала је узбрдо“ једино захваљујући томе што су елите и обични смртници желели или били принуђени да веома много раде. Међутим, управо се та елита, спремна да се и сама жртвује када је требало запети (о томе се толико писало пре сто година, а потом поново за време политичких потреса), у ери потрошње сасвим растопила.

Тешки рад замењен је култом слободног времена: поп музика, фудбал и саблажњиви одјеци сексуалне револуције од моде до порнографије. Рим је цветао управо онда када су аристократе, сељаци и занатлије желели да доносе одлуке, да војују и раде. Када се на Италију са свих страна свалило богатство, она се начисто улењила.

Оргијања и празновања у престоници трајала су половину дана у години производећи отупела осећања. Али онога чега је требало за подизање морала није било довољно.

Најдрастичнији каприци исправљани су насиљем. Император Калигула је најпре именовао свог коња за сенатора. Друштво је то некако и отрпело. За императора је судбоносна била брига о буџету. Пусту касу он је хтео да напуни преправивши дворац у

раскошну јавну кућу, у којој би нудио жене и кћери аритократа. Крај таквим плановима учинили су мачеви побуњених официра. У роману „После нас потоп“ све је то лепо описао чешки писац Јозеф Томан.

5. Непожељно рађање деце

Ни на шта обавезујући начин живота урушавао је традиционалну породицу, на којој се стотинама година темељила држава. Људи су изгубили интересовање за децу. За римске матроне рађање детета било је превелика обавеза, које су се оне на све начине желеле ратосиљати. Трудноћа је кварила физички изглед. Пошто су тада људи живели краће него данас, нису имали времена за флертовање и тражење љубавница. Друштво би их исмејавало.

О многоме, овог пута у мушком друштву, говори то што је Плутарх осећао потребу да каже како је љубав према девојкама исто тако пријатна као и љубав према момцима. Круну таквом погледу на свет даровао је Марко Аурелије, који се сматрао мудрацем на трону. У свом филозофском делу „Размишања о самом себи“ он је читаоце упозоравао да се не треба уздати у своју децу, јер она свеједно неће оправдати наде.

Археолози који су ископавали људске кости посуте вулканским пепелом лансирали су теорију којом је објашњено да је до ниске полне потенције Римљана дошло услед хроничног тровања. Римљани су превише уживали у вину, али су вино држали у тешким оловним бурадима. Али то није довољно да би се објаснио пад империје.

6. Пресељење народа

Док су владали декадентни погледи, који су постепено продирали и у ниже слојеве друштва, не чуди што империја није имала довољно људи, нарочито оних који плаћају порезе. А то је заправо и проблем савремене Европе. Континент неумољиво пусти. Пре сто година сваки пети човек у свету био је са Старог континента, а данас – тек сваки десети. На упражњена места долазе људи из Африке и Блиског Истока. Или пак из Југоисточне Азије, па и, у крајњој линији, са словенског истока.

Пре осамдесет година све је било обрнуто. Говорило се о пренасељености, а “вишак” Британаца, Француза и Холанђана “утапао” се у колоније. С једне стране, Европа данас

поздравља имигранте – они би требало да обезбеде исплате будућих пензија. Да ли је наивно то мишљење, показаће време. Али већ данас њихово присуство изазива нетрпељивост и јачање ксенофобског популизма.

У Риму су проблем прилива нових људи успешно решавали све дотле док странци нису добили власт. Када су у армији постали већина, наступио је преломни тренутак. Војска се хармонизовала и нови команданти, груби вође племена, приуштили би себи огромна овлашћења. И у крајњем стадијуму освајали су потпуну власт, а последње императоре претварали су у своје марионете.

Армија без потребне обуке и дисциплине није могла да очува границе. Од тристоте године Римљани нису нападали, већ се бранили. Ратоборни монголски Гуни и немачки Готи, Вандали и Франци поделили су империју, а на освојеној територији завели ред по своме. Западом су овладали потпуно, а исток је успео да одоли. Али су суштинску улогу почели играти Грци, а и Јермени су имали већи утицај и од самих Римљана.

Наравно, неко ће рећи да се нешто тако у Европи не може догодити јер овде армија има сасвим ограничену улогу. А шта ако све више странаца буде на челу градских власти, у редовима посланика и министара?

7. Непожељни наследници

Како сматрају неки историчари, Римска империја није пала, она се једноставно трансформисала. Али и ти истраживачи допуштају да је трансформација праћена огромним падом.

Белгијанац Анри Пирен је чак изнео тезу да је дефинитивни крах античког света изазвала исламска експанзија. Конзервативни заштитници европских вредности песимистички додају да је та тврдња, на жалост, тачна и данас.

Али ова последња аналогија охрабрује. Римска империја није отишла на други свет без наследника. Њу је заменило неколико држава. У жестокој конкуренцији, ма како то

чудно изгледало, није могао да победи модел који је превладавао у највећем и најнапреднијем делу – у Византији. Како је време показало, паметнијима су се показали они који су живели на периферији империје, у примитивним областима поред северних граница, на Рајни и Дунаву, а не поред Средоземног мора.

На његовим обалама још дуго су опстајали цивилизовани људи, који су се пречесто ослањали на традиције, а одбацивали новотарије. Чешке, на срећу, нема међу најразвијенијима у Европи...

Извор: Економ, Чешка

Превод: Рајко Досковић

(Стандард.рс)